

BÚCSÚ A TAVASZTÓL

Forradalmi ifjúsági lapok, 1968. 2. szám
2018. június 21. – szeptember 16.

Az 1968-as év nagy reményekkel indult a közép- és kelet-európai országokban: egy pillanatra úgy tűnt, hogy a szigorú ideológiát felváltja a politikai pragmatizmus. Megjelentek a fogyasztói kultúra és a privát szektor elemei; lazult vagy teljesen megszűnt a cenzúra. A nyugati tüntetéshullám is elérte a régiót, és az ellenkultúra Csehszlovákiában, Lengyelországban, Jugoszláviában és Magyarországon is érezte hatását. A nyugati fiatalokhoz hasonlóan a vasfüggöny mögötti ifjúság is ki akarta javítani az előző generáció hibáit, meg akarta találni a saját hangját, az önkifejezés lehetőségeit. A **Búcsú a tavasztól** című kiállítás egy fiktív ifjúsági magazin formájában ezt a diáktüntetésekkel, happeningekkel és más ifjúsági és ellenkulturális eseményekkel teli, virágzó és reményteli időszakot mutatja be, amelynek a Varsói Szerződés csapatainak csehszlovákiai bevonulása vetett véget.

1968 júniusában a varsói Foksal Galéria művészei partit szerveztek Varsó egyik kertvárosában. A „Búcsú a tavasztól” című, máshol „Zalesie Bál”-nak nevezett esemény az egyik résztvevő szerint a maga szeszélyes és groteszk elemeivel az egyedüli értelmes választ jelentette a „Lengyel március” utáni levert és reménytelen légkörben. Csaknem ugyanekkor, 1968. június 4. estjén Stevo Žigon színész előadta a Belgrádi Egyetem filozófia szakának belső udvarán összegyűlt diákoknak Robespierre beszédét Georg Büchner 1835-ös Danton halála című darabjából. Ahogy Želimir Žilnik Júniusi felfordulás című filmjében is látható, a szónoklat valósággal feltűztele a tömeget.

A szimbolikus tettek – legyen szó hétköznapi vagy művészeti akciókról – képesek arra, hogy megkérdőjelezzék és akár fel is forgassák a valóságot. A hatvanas években ez a felismerés számos tudóst és teoretikust foglalkoztatott szerte a világon, és ugyanerre a meglatásra jutottak a diáktüntetések résztvevői is, amikor direkt akciókat (például épületfoglalásokat, ülő vagy alvó demonstrációkat) használtak céljaik elérésére. A képzőművészetben is előtérbe került a performativitás – happeningek vagy más manifesztációk formájában. Emellett a képzőművészeti akciók gyakran nemcsak kommentálták, de előre is vetítették a politikai demonstrációkat, amelyek viszont maguk is a performatív technikákból merítették.

1968 szelleme eltérő ütemben érte el a különböző kelet- és közép-európai országokat: míg a lengyel értelmiség a „Lengyel március” után kénytelen volt a reménytelenség és a vereség érzésével meg-

birkózni, 1968 nyarán Jugoszláviában a diákok tiltakozni kezdtek a „vörös burzsoázia” ellen, és egy igazságosabb, egyenlőbb és demokratikusabb társadalomért harcoltak. Magyarországon a politikai vezetés mindent megtett, hogy elkerülje a hasonló tiltakozásokat: az 1956-os forradalom tapasztalatából kiindulva megpróbálták leszerelni és megszelídíteni az ifjúságot és tovább marginalizálni az ellenkulturális jelenségeket. Így az új gazdasági mechanizmus bevezetése idején, egy viszonylag nyitott kultúrpolitikai környezetben a tiltakozó megmozdulások és a szubverzív művészeti akciók valóban csak szűk köröket értek el. Eközben Csehszlovákiában a fiatalok – az ország vezetőivel egyetemben – úgy gondolták, hogy eljött az „emberarcú szocializmus” kora, és élvezték újonnan megszerzett – ám rövid életű – szabadságukat: hosszú hajú fiatal emberek (máničky) vették birtokukba a köztereket, happeningeket és rögtönzött beatkoncerteket rendezve, és a cenzúra megszüntetésének köszönhetően felrázták a kulturális életet.

A Varsói Szerződés országainak tankjai nem csupán a csehszlovák fiatalok álmait törték össze: a keleti blokk más országai is sokszor erőszakos módon fojtották el a politikai tiltakozásokat; a kultúra újra szigorú ellenőrzés alá került. A szellem azonban kiszabadult a palackból. Az 1968-as események a keleti blokkban is megmutatták, hogy létezik egy új generáció, amely nem fogadja el szükségszerűen a fennálló rendet és kész fellépni ellene. Bebizonyosodott: a szimbolikus akciók valóban képesek arra, hogy megkérdőjelezzék és adott körülmények között akár fel is forgassák a társadalmi valóságot.

művészek: **ALTORJAY Gábor, Jerzy BERES, Eugen BRIKCIUS, Stano FILKO, Tomislav GOTOVAC, GULYÁS Gyula, Matjaž HANŽEK, Tadeusz KANTOR, KEMÉNY György, Milan KNÍŽÁK, KONKOLY Gyula, Július KOLLER, Marko POGAČNIK, Red Peristyle, SZENTJÓBY Tamás, Želimir ŽILNIK, et.al.**

kurátor: **SZÉKELY Katalin**
konceptió: **MÉLYI József, SZÉKELY Katalin**
kurátorasszisztens: **SZÖRÉNYI Péter**

Centrális Galéria / Blinken OSA Archívum
1051 Budapest, Arany János u. 32.
2018. június 21. – szeptember 16.

